

до свого товариша по команді відшкодувати завдану шкоду. Як суд першої інстанції, так й апеляційний суд, відмовили в задоволенні позовних вимог, мотивуючи це тим, що заняття спортом припускають для кожного гравця ризик, на який він добровільно погоджується; порушення правил гри з боку спортсмена, що завдало шкоди іншому гравцю, покладає злочинну відповідальність на його автора тільки в тому випадку, якщо це порушення навмисне та серйозне... [6, 106].

Таким чином, закріплення в чинному законодавстві України можливості застосування юридичної відповідальності до осіб, що в процесі здійснення спортивної діяльності завдали шкоди життю, здоров'ю, майну інших осіб, дозволило б спортсменам та іншим учасникам спортивних відносин більш ефективно захищати свої порушені права та інтереси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ткалич М.О. Теоретичні та практичні проблеми формування спортивного права як самостійної галузі права / Максим Олегович Ткалич // Право та управління. – К.: Національний університет державної податкової служби України. – 2011. – № 3. – С. 302-309.
2. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – С. 80.
3. Прокопец М.А. Спортивная ответственность и спортивные санкции / Михаил Александрович Прокопец // Материалы международной научно-практической конференции «Спортивное право: перспективы развития» (Москва, 29 июня 2007 года). – М., 1998. – С. 131-135.
4. Амиров И.М. Особенности юридической ответственности в сфере спорта: к постановке проблемы / Искандер Маратович Амиров // Общество и право. – 2010. – № 4 (31). – С. 120-127.
5. Сараев В.В. Отдельные вопросы уголовно-правовой охраны спорта / В.В. Сараев // Третья международная научно-практическая конференция «Спортивное право: перспективы развития»: материалы конференции / Под ред. д.ю.н., проф. К.Н. Гусова, к.ю.н. А.А. Соловьева, сост. к.ю.н., доц. Д.И. Рогачев, к.ю.н. О.А. Шевченко. – М., 2010. – С. 101-108.
6. Ткалич М.О. Проблемні аспекти деліктних відносин у сфері спорту / М.О. Ткалич, О.Г. Бондар // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2011. – № 1. – С. 105-109.

УДК 347.472 (477)

ВИДИ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

Почтарьов С.О., здобувач

*Науково-дослідний інститут приватного права та підприємництва
Національної академії правових наук України*

У статті йдеться про необхідність більшої диференціації договорів дарування і пропонується виділити у законодавстві ряд субінститутів такого договору за його предметом, метою та способом учинення.
Ключові слова: дарування, договір дарування, пожертва, підтримка, спонсорство, добродійність

Почтарев С.А. ВИДЫ ДОГОВОРА ДАРЕНИЯ / Научно-исследовательский институт частного права и предпринимательства Национальной академии правовых наук Украины, Украина
В статье речь идет о необходимости большей дифференциации договоров дарения и предложено выделить в законодательстве ряд субинститутов такого договора о его предмете, цели, способе совершения.

Ключевые слова: дарение, договор дарения, пожертвование, поддержка, спонсорство, добродетель.

Pochtaryov S.O. THE TYPES OF DONATION CONTRACT / Institute for private law and business, National academy of legal sciences of Ukraine, Ukraine

The article focuses on the need for greater differentiation gift agreements and proposed legislation have seen in a number of institutes subinsti such contract on its subject, purpose, method of execution.

Chapter 55 of the Civil Code of Ukraine settles the general provisions of the donation contract and separately – the charity contract. Meanwhile, the historical experience and practice are much more diverse. In particular the purpose of the donation contract and the ways of its implementation provide the basis for the allocation of its other varieties and deepen their regulation. This is partially reflected by the legislator within the Civil code of Ukraine and acts of special legislation. Many varieties of gifts are used in practice, but still in no way are reflected in acts of civil legislation and not described in the legal literature. Some of them are a tribute to the traditions and customs, including those for new ones.

This issue was touched upon S.Y. Fursa, L.M. Mandryka, A.M. Isaev, R.B. Shyshka and others. However, they covered not all manifestations and criteria for differentiation of donation contracts. The varieties of such donations are not reflected in the current legislation, so that it dilutes their control and causing problems in practice. So the purpose of this paper represent the author's achievements on the types of contracts and giving recommendations.

The object is relationship arising from a donation contract, giving account of their purpose, method of implementation and other factors.

The subject is acts of civil and other national and foreign laws, regulations, scientific doctrine developments in the classification of contracts in general and donation contract, including law enforcement, notarial practice and litigation.

In addressing the task is to elect axiomatic or fairly tested in practice and doctrine position. First, we proceed from the fact that: 1) the donation contract is a kind of contract for the provision of free and initiates a series of similar contractual structures, and 2) When the articles 729-730 were put into action by the Civil Code of Ukraine they began to allocate charity contracts and contract and there appeared a proposal to divide contract of support [1, 4], contract of sponsorships, and 3) the allocation of varieties of donation contract is a step to further improve of their regulation and strengthening the rights and achieve donation.

Now there appeared criteria for the differentiation of that contract. Specifically talking about the donation of the place (temple donation, title, Representational, festive, situational, traditional, etc.), the method (self, messenger, via the Internet) for the purpose (general or special), on the grounds (holiday, study, anniversary, status, corporate, supportive, engaging) and others.

Analysis of current legislation provides grounds highlight: actual donation contract of property and property rights, the promise of gift, charity. The promise of donation is grounded on consensual structure and has excellent talent of features that bring it to institute public promise of reward (Chapter 78 of the Civil Code of Ukraine). For the promise of donation the mandatory written form under penalty of nullity is typical, and the text of the treaty should content information about a particular subject and gifted talent. Besides the promise to give all property or part of it without reference to the particular object of the gift is not valid.

It is advisable to select a status gift, which by custom means: gift between spouses, even wedding rings, gifts for birthdays, particularly celebration. This may wake award donation, which made for employees and the relevant orders acquires legitimacy. Status or aword donation can relate certain officials, whose gifts also become public law values.

Thus donation contract for the purpose has several varieties that require a further improvement and strengthening of existing legislation.

Key words: gift, deed of gift, sacrifice, support, sponsorship, virtue.

У главі 55 ЦК України врегульовано загальні положення про договір дарування та окремо про пожертву. Між тим історичний досвід та практика набагато різноманітніші. Зокрема мета договору дарування та способи його здійснення надають підставу для виділення інших його різновидів і поглиблення їх регулювання. Це вже відображене частково і законодавцем у межах самого ЦК України та актів спеціального законодавства. На практиці використовується значна кількість різновидів дарування, які досі ніяким чином не відображені в актах цивільного законодавства і мало описані в юридичній літературі. Частина їх – данина традиції та звичаїв, у тім числі нових.

Звертались до цієї проблематики С.Я. Фурса, Л.М. Мандрика, А.М. Ісаєв, Р.Б. Шишка та інші. Проте вони охопили не всі прояви та критерії для диференціації договорів дарування. Різновиди такого дарування не відображені в чинному законодавстві, що збіднює їхнє регулювання і спричиняє проблеми на практиці. Тож мета цієї роботи репрезентувати авторські напрацювання щодо видів договорів дарування і виробити рекомендації.

Об'єктом є правовідносини, які виникають на основі укладення договору дарування із врахуванням їх мети, способу здійснення та інших чинників.

Предметом є акти цивільного та іншого національного та зарубіжного законодавства, положення наукової доктрини у сфері напрацювання класифікації договорів взагалі та договору дарування зокрема, правозастосувальна, у тому числі нотаріальна практика, судова практика.

Основний матеріал. При вирішенні поставленого завдання слід обрати аксіоматичні чи досить випробувані практикою та у доктрині положення. Насамперед ми виходимо із того, що: 1) договір дарування є різновидом договору на безоплатне надання і започатковує низку подібних договірних конструкцій; 2) з появою статей 729-730 ЦК України стали виділяти договір пожертви та в доктрині права висунуто пропозицію розрізняти договір підтримки [1, 4], спонсорства; 3) виділення різновидів дарування – крок для подальшого удосконалення їх правового регулювання та посилення здійснення прав і досягнення мети дарування.

Наразі повились критерії для диференціації такого договору. Зокрема йдеться про дари за місцем (дарування храмове, титульне, репрезентаційне, святкове, ситуативне, традиційне тощо), за способом (самостійно, посильним, через мережу Інтернет), за метою (загальна чи спеціальна), за підставами (святкове, ознайомче, ювілярне, статусне, корпоративне, підтримувальне, заохочувальне) тощо.

Аналіз чинного законодавства надає підстави виділити; власне договір дарування майна та майнових прав, обіцянка дарування, пожертва. Обіцянка дарування започаткована на консенсуальній конструкції і має відмінні від дарування ознаки, які наближають його до інституту публічної обіцянки винагороди (гл.78 ЦК України). Для обіцянки дару характерна обов'язкова письмова форма під страхом її недійсності, а у тексті договору повинні бути відомості про конкретного обдарованого і предмет дару. Також обіцянка подарувати усе своє майно чи його частину без вказівки на конкретний предмет дару є нікчемною. У нотаріальній практиці для такого дарування напрацьована змістовна частина. Зокрема це типова вказівка «По досягненні моєю онукою, К 13 червня 1999 р. народження 21 (двадцяти одного) літ зобов'язуюсь передати їй у власність безоплатно належну мені на праві власності однокімнатну квартиру загальною площею 36 кв. м (жила – 17,5 кв. м), яка розташована за адресою...».

Обіцянка дарування може укладатися із відкладальною умовою, коли дарувальник обумовлює виникнення свого обов'язку із передання подарунку обдаровуваному залежно від обставин які у майбутньому наступлять чи ні. Зазвичай це спосіб добитися від дітей бажаного: успішне закінчення школи поступлення у ВНЗ, весілля, народження дитини. Проте така умова не повинна суперечити чинному законодавству і обмежувати правоздатність обдаровуваного. Зокрема, до автора цих строк за посвідченням договору дарування автомобіля звернувся О., але його обумовив тим, що його онук повинен поступити і закінчити юридичний ВНЗ.

Договір дарування може бути укладений із скасувальною умовою, яка може настати до передачі подарунку (поява власних дітей, вилікування від тяжкої хвороби). Закон передбачає імперативні підстави для відміни дарування: дарувальник вправі відмовитися від обіцянки передати в майбутньому обдаровуваному подарунок чи не звільняти його від майнового обов'язку, якщо після укладення такого договору майнове чи сімейне становище або стан здоров'я дарувальника змінилося настільки, що виконання договору в цих умовах приведе до суттєвого зниження рівня його життя (ч.1 ст.724 ЦК України). Також дарувальник вправі розірвати договір дарування нерухомих речей чи іншого особливо цінного майна, якщо обдаровуваним умисно вчинив замах проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) або дітей (ч.1 ст.727 ЦК).

Прийнято виділити договори дарування рухомих речей та договори дарування нерухомих речей. Для виділення цих видів договорів правове значення має його предмет. У ст.718 ЦК України щодо предмет договору дарування конкретизовано: рухомі речі, у тому числі гроші та цінні папери, нерухомі речі, а також майнові права, якими дарувальник володіє або які можуть виникнути у нього в майбутньому. Цей перелік є неповним і не досить чітким.

Відповідно до ст.719 ЦК передбачається письмова форма договору дарування рухомих речей, які мають особливу цінність. Це сприймається через майновий стан обдаровуваного і

дарувальника. Наразі чинним законодавством поняття „особлива цінність” теж не визначено. Суб’єктивний критерій такої оцінки вимагає певної єдності у судовій практиці.

Предметом договору дарування можуть бути майнові права інтелектуальної власності, права вимог, у тому числі й боргових, виконання певної роботи чи надання послуг, що б бажано було доповнити. Стосовно цінних паперів то предметом договору дарування можуть бути тільки ті з них, які видані на пред’явника. Іменні та превелійовані цінні папери за своїм правовим режимом предметом договору дарування бути не можуть.

У практичних виданнях за предметом запропоновано виділяти цілу низку договорів дарування. Такий підхід має право на своє існування. Зокрема, проф. С.Я. Фурса пропонує цілу низку договорів дарування за предметом дарування квартири, будинку, кімнати у комунальній квартирі, частини квартири, домоволодіння за участю представника, недобудованого будинку, нежилого приміщення між юридичними особами, дачного будинку з обов’язком на користь третьої особи, зі встановленням особистого сервітуту, земельної ділянки, частки у спільній сумісній власності [2, 15-35]. Особливим видом дарування є дарування грошей.

За способом учинення цього договору розрізняють особисте та дарування представницьке, що здійснене через представника. Можна виділити безпосереднє дарування та опосередковане. При опосередкованому даруванні дарунок отримується в результаті корисного ефекту для обдарованого від дій дарувальника (безкоштовна допомога в будівництві чи інші подібні роботи, дії, безкоштовне перевезення, парикмахерські чи інші послуги).

ЦК України врегульовано дарування з обов’язком передати дарунок у майбутньому (ст.723), з обов’язком обдарованого на користь третьої особи (ст.725), що може розглядатися як різновиди договору дарування.

Особливим даром є презенти – невеличкі подарунки зазвичай у формі сувенірів чи фірмової атрибутики із знаками її індивідуалізації з рекламною чи репрезентабельною (представницькою) метою. Воно є презентаційним.

Доцільно виділити статусне дарування, яке внаслідок звичаїв розуміється: дарування між нареченими, хоча б весільної каблучки, дарування на день народження, особливо ювілею. Таким може буди нагородне дарування, яке для працівників проводиться відповідними наказами і тим набуває легітимності. Статусне чи нагороджувальне дарування може стосуватися й певних посадових осіб, дарунки яких набувають також публічно-правового значення.

Можна виділити шанобливе дарування – дарування квітів чи сувенірів артистам та спортсменам як прояв вдячності за їх майстерність і здатність впливати на почуття. Певним видом є ситуативне дарування – квітів педагогу до свят, на 1 вересня та на випуск.

Давно практикується заохочувальне дарування, що є проявом підходів до виховання дітей. Воно є різновидом обіцянки дарування із скасувальною умовою. Таке дарування широко використовується в підприємстві як маркетинговий захід співпраці з клієнтами та їх утримування. Правда, назвати його даруванням можна із певною долею скепсису та того, що ціна подарунків включається у відпускну ціну товару і з часом споживач сам сплачує вартість подарунку.

Наразі є всі підстави виділення спільного дарування на зразок заповіту подружжя (ст.1243 ЦК України). Це стосується дарування спільного майна: 1) яке належить декільком особам на праві спільної власності; 2) складного – яке зібране двома та більше власниками (здебільшого грошей) з метою подальшого вручення обдаровуваному як спільного дару у виді грошей чи придбаного подарунку. У першому випадку йдеться про існування спільного майна та спільне рішення в передбаченій законом формі про передачу його як подарунку. Останнє давно практикується в трудових колективах, коли працівники їх підрозділів домовляються про відзначення днів народження чи інших пам’ятних дат їх співробітників шляхом збору коштів та подальшого їх вручення ювіляру. За аналогічною схемою надається допомога на лікування, похорони чи в інших випадках.

Досить цікавим, з огляду на антикорупційні положення, є вдячне дарування. Зокрема випускники навчальних закладів при зустрічах у стінах дарують подарунки не тільки самому

навчальному закладу, але й тим його викладачам, які на їх погляд, внесли вагомий внесок у їх становлення як фахівців.

Види договору дарування впливають на форму укладення договору, порядок оформлення прав на дарунок та на правове становище обдарованого. Визначальним для форми договору є його юридична характеристика та загальні вимоги щодо форми правочину та форми договору. У ст. 718 ЦК України спеціально уточнено форму договору дарування в залежності від правового режиму предмету договору дарування.

Із введення новітніх комунікаційних технологій появились віртуальна (електронна) форма договору дарування особливо грошей, шляхом їх перерахування на електронний пристрій обдарованого, який зареєстрований у певній мережі і використовується на оплатній основі (мобільні телефони, модеми тощо).

Договір пожертви – новела у договірному праві України і його змодельовано як субінститут (підвид договору дарування). Його правове регулювання здійснюється статтями 729 та 730 ЦК України та більш розгорнуто спеціальним Законом України „Про благодійництво та благодійні організації” [3] від 16 вересня 1997 р. Зважаючи на дату його прийняття (він появився до нового ЦК України) і визначив основні засади такої діяльності. Зокрема відповідно його ст. 1 благодійництвом визнається добровільна безкорислива пожертва фізичних та юридичних осіб у поданні набувачам матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної допомоги, специфічними формами якої є меценатство і спонсорство. Уже це надає підстави для визначення різновидів пожертви як різновиду доброчинності, що в Україні існує здавна, переростаючи у традиції і відображає суспільство.

До речі, за інформацією журналу «Дело», Україна зайняла одну з останніх строк у рейтингу світової благодійності (після неї тільки Бурунді та Мадагаскар) [4]. Варто зазначити, що в Україні на початку ХХ ст. статус найбільшого доброчинного центру мав Київ, де у 1913 р. було зареєстровано 86 благодійних організацій та товариств. Їх коштом будувалися лікарні, притулки, гімназії тощо. За радянської влади благодійність занепала. Навпаки, відповідно до лозунгу: «Хто не працює, той не їсть», той, хто просив подаяння, міг бути притягнутий до відповідальності за бродяжництво та тунеядство.

Новий етап розвитку доброчинності в Україні настав зі здобуттям державної незалежності та переходом на ринкові засади розвитку. Показовими у цьому аспекті є результати проведеного благодійним фондом «Творчий центр «Каунтерпарт» та Київським міжнародним інститутом соціології за фінансової підтримки фонду Чарльза Стюарта Мотта всеукраїнського дослідження сучасного стану розвитку корпоративної благодійності (філантропії) та перспектив її розвитку у вітчизняних бізнес-колах. Ним було охоплено представників 879 компаній (532 середніх та 357 великих). Майже 57 відсотків респондентів вважає, що благодійна діяльність поширена в Україні посередньо, і лише 12 відсотків – вона широко розповсюджена, а 21 відсоток вважає, що філантропія майже відсутня в Україні. Варто звернути увагу, що 82 відсотки підприємств займається благодійністю, а 41 відсоток тих, хто не веде такої діяльності, хотіли б це робити [4].

Наразі у світі розвивається рух, що отримав назву «Клятва дарування» (англ. *The Giving Pledge*). Це – філантропічна кампанія, що розпочалася в червні 2010 року американськими мільярдерами як спроба надихнути найбагатших людей та їхні сім'ї пожертвувати більшу частину їхніх статків на філантропію. Згідно з Клятвою, пожертви можуть бути зроблені як за життя дарувальника, так і після його смерті. По суті згадана клятва є моральним зобов'язанням і не завірена юридично. Проте вона передбачає одну умову – ті, хто зобов'язався віддати свої гроші для доброчинності, повинні публічно підтвердити свої наміри, підписавши письмове зобов'язання.

Розвиток благодійності пов'язуються з поліпшенням загальної економічної ситуації, збільшенням прибутків, прозорістю державної політики і зокрема не сприйняття благодійної діяльності лише як способу уникнення від податків та приховування прибутків, а як фактора соціального розвитку суспільства.

Пожертва в ЦК України появилась пізніше, що спричиняє низку питань як про відповідність зазначених інститутів благодійної діяльності моделі пожертви в ЦК України, так і їх співвідношенню. Відповідно до ст. 729 ЦК України пожертвою є дарування нерухомих та

рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, встановленим ч.1 ст.720 ЦК особам, для досягнення ними певної наперед обумовленої мети. Аналіз цього легального визначення надає підстави вважати:

- 1) цей договір є різновидом договору дарування;
- 2) його предмет уточнено шляхом повторення ч.1 ст.718 ЦК України. Проте пожертва може бути надана у виді робіт (ремонтні роботи), у виді послуг а також й шляхом звільненні від боргу, що не враховується у цією статтею і тим самим невиправдано звужує предмет договору пожертви;
- 3) сторони в договорі пожертви визначені на загальному рівні як можливі суб'єкти відповідних цивільних правовідносин. Можна було сподіватися що законодавець повинен був би їх персоніфікувати, що зв'язано із пільгами у оподаткуванні. Проте не вказано ні пожертвувача ні жертвоотримувача;
- 4) спеціальною відмінною від договору дарування ознакою пожертви визначено її встановлений жертвувачем цільовий характер. Не встановлено наскільки жертвувач може деталізувати цільове використання предмету пожертви. Очевидно, що законодавець це віддав на врегулювання самим жертвувачам чи звичаям. Відповідно жертвувач може встановити загальне використання пожертви (наприклад на підтримку дитячого будинку чи на будівництво культової чи іншої споруди) чи деталізувати напрямок її використання (на харчування, на лікування вказаної ним людини, чи придбання покрівлі). Водночас деякі пожертви визначаються їх загальним спрямуванням. Правовий режим пожертви у релігійних храмах встановлено церковним чи іншим канонічним правом.

Специфічним для договору пожертви є те, що відповідно до ст.730 ЦК України жертвувач має право здійснювати контроль за використанням пожертви відповідно до встановленої договором мети. За загальним правилом такий контроль він може здійснювати особисто а може доручити іншій особі, у тому числі й фахівцю³. Так, використання грошових коштів за призначенням може тільки фінансист чи бухгалтер. Для здійснення повноважень з контролю за використанням пожертви іншою особою жертвувач повинен їй видати довіреність. Якщо ж така жертва використовується не за призначенням, жертвувач або його правонаступники мають право вимагати розірвання договору про пожертву.

Зважаючи на цільове спрямування договору пожертви та практику передачі коштів та інших цінностей об'єднанням громадян (політичним партіям) сконструйовано окремий різновид договору пожертви – договір підтримки. Фонд підтримки створюється і використовується в політтехнологіях для фінансування виборчої компанії політичної сили чи окремого кандидата⁴, інколи й придбання прохідного місця в партійних списках. За таким договором одна сторона (спонсор) зобов'язується безвідплатно передати в майбутньому іншій стороні (підтримуваний стороні) у власність чи строкове користування майно, надати послуги, виконати роботу [1, 4]. Такий підхід є виправданим тому, що отримувач пожертви зв'язаний обов'язком суцільно цільового використання пожертви. Отриману спонсорську допомогу можна використовувати більш вільно. Але після її використання отримувач повинен повідомити спонсора про напрямки використання його спонсорської допомоги.

Пожертва відповідно до ст.729 ЦК України є даруванням нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей і цінних паперів, особам, визначеним ч.1 ст.720 ЦК України, для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети, загальнокорисної цілі. Її особливість у тому, що на неї поширюються положення про договір дарування, але із певними особливостями. Зокрема, його відмінність вбачається: 1) що жертва призначена для користування невизначеної кількості осіб і має конкретне призначення; 2) окремо встановлюються права жертвувача на здійснення контролю за використанням пожертви відповідно до мети, встановленої договором про пожертву; 3) при неможливості використання пожертви за призначенням жертвувач надає згоду на використання пожертви за іншим призначенням (у разі смерті жертвувача або ліквідації юридичної особи – за рішенням суду); 4) відповідно до ч.3 ст.730 ЦК України,

³ Слід мати на увазі, що право контролю має суто цільовий вузький характер і не може використовуватися, як спосіб підконтрольності діяльності отримувача пожертви.

⁴ Зокрема, у вересні 2012 р. А. Шевченко перерахував у виборчий фонд патрії «Україна вперед» 10 млн. грн.

пожертвувач має право вимагати розірвання договору про пожертву, якщо пожертва використовується не за призначенням.

Соціальна роль цього договору полягає тому, що у будь-якому суспільстві є прошарки населення з невеликими доходами, а також окремі громадяни, соціально незахищені з різних суб'єктивних і об'єктивних причин. Особливо скрутним стає матеріальне становище значної частини населення в перехідні періоди реформування економіки, що відбувається нині і в Україні. За цих умов певну матеріальну допомогу найбільш вразливим верстам населення, хворим та інвалідам можуть надати організовані форми благодійництва.

Окремо слід зазначити, що за ч.3 ст.720 ЦК передбачається навіть „не обтяжувати” статутних документів юридичної особи правом на пожертву, тобто пропонується надати це право будь-яким юридичним особам. Однак вважається, що тут все ж таки необхідно чітко встановлювати податки на такі „пожертви” і особливо у випадках, коли такими жертвами будуть розраховуватись за товари, будуть вноситись кошти в статуті інших підприємств тощо

Висновок. Таким чином, договір дарування за метою має низку різновидів, які потребують свого подальшого вдосконалення і закріплення в чинному законодавстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мандрика Л.М. Право власності політичних партій в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Л.М. Мандрика. – Харків. – 2005. – 18 с.
2. Пульнева О.С. Договір дарування / О.С. Пульнева, Є.І. Фурса, С.Я. Фурса. – К.: Видавець Фурса С.Я., 2005. – 52 с.
3. Про благодійництво та благодійні організації: Закон України від 16 вересня 1997 р // Урядовий кур'єр. Інф. додаток "Орієнтир". – 1997. – № 1. – 2 січня.
4. Банк времени «Добро банк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://delo.ua/business/ukraina-v-mirovom-rejtinge-bla-148057/>